

Yolun Hakkını Vermek; Trafiğin Ahlâkı

﴿وَتَحْمِلُ أَثْقَالَكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ لَّمْ تَكُونُوا بِالْغَيْهِ إِلَّا بِشِقِّ الْأَنْفُسِ إِنَّ رَبَّكُمْ لَرَوُفٌ رَّحِيمٌ﴾^{۷)}

“Bu hayvanlar ancak kendinizi fazlasıyla yorarak ulaşabileceğiniz bir beldeye yüklerinizi taşır. Kuşkusuz rabbiniz çok şefkatli, çok merhametlidir.” (Nahl, 16/7)

﴿وَالْخَيْلَ وَالْبِغَالَ وَالْحَمِيرَ لِتَرْكَبُوهَا وَزِينَةً وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾^{۸)}

“Binmeniz ve güzelliğini seyretmeniz için atları, katırları, eşekleri de yarattı. O, sizin bilmediğiniz başka şeyler de yaratır.” (Nahl, 16/8)

Değerli Kardeşlerim!

Karada, denizde, havada kullandığımız vasıtalar, şüphesiz Allah’ın bize bahşettiği büyük nimetlerindendir ve her nimet, kendi cinsinden şükür ister. Bu nimetlerin şükürü de günah ve isyan için değil Allah’ın rızası için kullanmakla olur. Bu nimetlerin dil ile şükürü de Kur’an’ımızın bize öğrettiği şu güzel kelimayı söylemektir:

﴿سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ﴾^{۱۳)}

﴿وَإِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ﴾^{۱۴)}

(Gemileri ve hayvanları) bize boyun eğdiren Allah, noksanlardan münezzehtir, yoksa biz buna güç yetiremezdik! Ve biz kuşkusuz rabbimize geri döneceğiz.” (Zuhruf, 43/13-14)

Değerli Mü’minler!

Trafik düzeni, bir medeniyetin dışarıdan görünüşüdür/aynasıdır. Bir ülkede insanın ne kadar saygıya değer olduğunu trafiğin işleyişiyle ölçmek mümkündür. Bu açıdan aynaya baktığımızda ülkemiz açısından görüntü hiç de iç açıcı değildir.

Ülkemizde trafik kazalarının sebepleri arasında % 95’in üzerinde bir oranla sürücü hataları ilk sırada yer almaktadır.

Kazaların nedenlerine baktığımızda; bakımsız araçlar, aşırı hız yapma, yorgun, dalgın, uykusuz ve alkollü araç kullanma, öfke, sabırsızlık, kuralları ihmal, yayaların dikkatsizliği gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır.

Bizler de ne yazık ki yaşanan bunca ibretlik hadiselerden sonra ders çıkarmamaya devam ediyoruz.

Milli şairimizin dediği gibi:

Geçmişten adam hisse kaparmış... Ne masal şey!

Beş bin senelik kıssa yarım hisse mi verdi?

Tarih’i “tekerrür” diye tarif ediyorlar;

Hiç ibret alınsaydı, tekerrür mü ederdi? (Safahat: Yedinci Kitap)

Maalesef her yıl **ihmal, tedbirsizlik, dikkatsizlik, kurallara uymamaktan** binlerce insanımız trafik kazasında ya hayatını kaybetmekte ya engelli kalmakta ya da ruh sağlığı bozulmaktadır. Bunlara ilaveten mal kaybı da yıllık milyarlarca lirayı bulmaktadır.¹

Yine bakım, onarım ve fenni muayenesi yapılmayan ve istiap (azami yük taşıma hakkı) haddinin üzerinde yük ve yolcu taşıyan araçlar, yüzde 20-30 oranında daha fazla kirli gazı havaya bırakarak insanların sağlığına zarar vermekte ve milyarlarca TL sağlık harcamasına neden olmaktadır.

Neticede insanların kendi elleriyle yapıp ettikleri yüzünden yeryüzü fesada uğramaktadır.

Rabbimiz, Kur'an-ı Kerim'de insanın yeryüzünü fesada uğrattığını şu ayet-i kerime ile haber vermektedir:

ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

İnsanların kendi elleriyle yapıp ettikleri yüzünden karada ve denizde düzen bozuldu; böylece Allah -dönüş yapsınlar diye- işlediklerinin bir kısmını onlara tattırıyor. (Rum, 30/41)

Kardeşlerim!

Fert ve toplumun yararını sağlama (celb-i mesâlih) ve onlara gelebilecek zararları önleme (def'i mefâsid), İslam'ın gözettiği gayelerden biridir. Bunun için dinimizin koyduğu tüm kanunların temel gayesi; **dini, canı, malı, akı ve nesli** korumaktır.

Trafik kuralları da, yaşanan acı tecrübeler sonucu oluşturulmuştur. Bu kurallar, söz konusu beş temel esasın tamamı ile alakalıdır. Ancak bu kurallar, özellikle insanların can ve mal güvenliğini sağlamak için konulmuştur.

Aracın genel bakımlarından hız sınırlamalarına varıncaya kadar trafik kurallarının tamamı, bu dokunulmaz değerlerin korunmasını amaçlamaktadır.

Bu yüzden dinin emir ve yasaklarına nasıl uymak mecburiyetinde isek insan hayatı ve toplum düzeni için konulan kanun ve kurallara da uymak dini bir vazifedir.

Trafik kurallarına uymayarak bir insanların **canına, malına, ruhuna zarar** vermek kul hakkıdır ve büyük bir vebaldir.

Kur'an-ı Kerim'de, bir insanın haksız yere ölümüne sebep olmak, tüm insanları öldürmek gibi sayılmıştır.

مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا

“Bir cana kıymaya veya yeryüzünde fesat çıkarmaya karşılık olması dışında, kim bir kimseyi öldürürse bütün insanları öldürmüş gibi olur.” (Maide, 5/32)

Değerli Kardeşlerim!

Günümüzde trafik kazalarına neden olan ve neticede kul haklarını ihlal eden durumları şu şekilde sayabiliriz:

¹ **2022 Yılı Karayolu Trafik Kaza İstatistikleri:** Ülkemiz karayolu ağında 2022 yılında toplam 1 milyon 232 bin 957 adet trafik kazası meydana geldi. Bu kazaların 1 milyon 35 bin 696 adedi maddi hasarlı, **5 bin 229 kişi hayatını kaybederken 288 bin 696 kişi yaralandı.**

Şoförün, otomobilinin frenlerinin bozuk olduğunu bildiği halde otomobili kullanması. Arabasının sinyal lambalarının çalışıp çalışmadığını kontrol etmeden yola çıkan ve lambalardan birinin bozuk olması sebebiyle kaza yapması.

Karayollarında özellikle alkol, uyuşturucu ve keyif verici madde kullanarak kazaların meydana gelmesi. Otomobil kullanırken uyuyarak önündeki araca çarpması. Şehirlerarası yollarda yeterince dinlenmeden saatlerce araç kullanması.

Aşırı hız, hatalı sollama, trafik işaretlerini önemsememek, araçların teknik bakımını yapmamak. Hızını yol ve trafik koşullarına göre ayarlamamak, hızla tali yoldan ana yola çıkmak, kavşağa hızlı girip, sağdaki araca öncelikle geçiş hakkı vermemek, hızla giderken virajda sollamak, hava ve yol koşullarına aldırış etmeden yolda seyretmek, tehlikeyi gördüğü halde hızını azaltmadan yola devam etmek, aşırı hızla kontrolsüz geçiş yapmak, viraja hızlı girip kazaya sebep olmak, kırmızı ışıkta geçmek.

Hak ihlali yapanlar, bu dünyada yaptıkları cezasız kalsa bile kıyamet gününde mazlumlara haklarını mutlaka alacaklardır. Çünkü bu, Allah Teâlâ'nın bir vaadidir.

﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ﴾^{۷)}

“Kim zerre miktarı hayır yapmışsa onu (karşılığını) görür.” (Zilzal, 99/7)

﴿وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ﴾^{۸)}

“Kim de zerre miktarı şer işlemişse onu (karşılığını) görür.” (Zilzal, 99/8)

Kardeşlerim!

Yüce Allah, insana akıl, irade ve kudret bahşetmiştir. Bu yüzden kişi, yola çıkmadan önce tedbirini almak sonra da takdiri Allah'a havale etmekle sorumludur.

Kural ihlali, dikkatsizlik, tedbirsizlik gibi nedenlerden kaynaklanan maddi ve manevi zararların hepsi (ruhsal sorunlar, korku, panik atak, aklını yitirmesi v.b.) kul hakkıyla ilgilidir.

Rabbimiz, şu âyet-i kerimelerle inananlara tedbirli olmayı tavsiye etmiştir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ

“Ey iman edenler! Tedbirinizi alın...” (Nisâ, 4/71)

وَلَا تُفْلِحُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ

“Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın.” (Bakara, 2/195)

Bu âyet-i kerime'lere göre işlerimizde tedbirsiz davranmak doğru değildir. Zira tedbirsiz davranmak, tevekkülün ruhuna aykırıdır. Çünkü tevekkül; maddî ve manevî sebeplerin hepsine sarıldıktan yani alınması gereken bütün tedbirleri aldıktan sonra Yüce Allah'a güvenip dayanmaktır.

Nitekim bir adam, Resûlullah (s.a.v.)'e geldi ve şöyle dedi:

قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَغْفُلُهَا وَأَتَوَكَّلُ أَوْ أَطْلُقُهَا وَأَتَوَكَّلُ؟ قَالَ: اغْفُلْهَا وَتَوَكَّلْ

“Ey Allah'ın Resûlü! Devemi bağlayıp da mı Allah'a tevekkül edeyim, yoksa bağlamadan mı tevekkül edeyim?” diye sordu.

Resûlullah (s.a.v.), “Önce onu bağla, sonra Allah’a tevekkül et!” (Tirmizî, Sıfatü’l-kıyâme, 60) buyurmuştur. Bu sözüyle Hz. Peygamber (s.a.v.), sebeplere sarılmanın ve tedbirli olmanın önemine vurgu yapmıştır.

Tevekkül ile ilgili bir örnek verelim: Mesela, trafiğe elverişli olmayan araçla yola çıkan ve trafik kurallarını hiçe sayan sorumsuz bir şoför, kamyonun/ tırın/ otobüsün/ minibüsün/ dolmuşun/ otomobilin üzerine “Allah korusun”, Allah’ın dediği olur”, “Allah bana yeter” gibi yazılar yazdırması kendisini kurtarmaya yetmez.

Çünkü burada “fiilî dua” eksik kalmış, uzun tecrübeler sonucu oluşan trafik kuralları ihlal edilmiş, sonuçta felaketlerle karşılaşılması kaçınılmazdır.

Böyle bir şoför, -Allah korusun-kaza yaparak hem kendisinin hem de başkalarının katili olabilir; böylece hem dünyasını hem de ebedî olan ahiret hayatını mahvedebilir.

Değerli Müslümanlar!

Kul hakkı denildiğinde aklımıza genellikle maddî haklar gelir. Oysa haklar, maddî ve manevî olmak üzere ikiye ayrılır. Manevî kul hakları en çok ihlal edilen, pek önemsenmeyen ve helalleşmesi gereken haklardır.

Manevi kul haklara örnek verecek olursak; trafikte insanların korkmasına sebep olmak, gereksiz yere korna basarak insanları rahatsız etmek, insanlarla alay ederek haysiyet, şeref, onurunu kırmak², toplu taşıma araçlarında yüksek sesle konuşmak, yüksek sesle telefonda müzik veya video dinlemek³ tüm bunlar manevi kul haklarıdır.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ister maddi olsun isterse manevi olsun kul hakkında son derece hassas davranmıştır.

Bir hadis-i şerif’inde şöyle buyurmuştur:

الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ وَلَا يَحْقِرُهُ . التَّقْوَى هَا هُنَا . وَيُشِيرُ إِلَى صَدْرِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ بِحَسْبِ أَمْرِي مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ دَمُهُ وَمَالُهُ وَعِرْضُهُ

“Müslüman Müslümanın kardeşidir. Ona hiyânet etmez, yalan söylemez ve yardımı terk etmez. Her Müslümanın, diğer Müslümana ırzı, malı ve kanı haramdır. Takvâ buradadır. Bir kimseye şer olarak Müslüman kardeşini hor ve hakir görmesi yeter.” (Tirmizî, Birr, 18)

Yine Peygamberimiz (s.a.v.): “Şehîdin, kul hakkı dışındaki bütün günahlarını Allah Teâlâ mağfiret eder.” (Müslim, İmâre, 119) buyurmuş, üzerinde borcu olan kimsenin cenaze namazını dahi kıldırmamıştır. (Müslim, Feraiz,14)

Kardeşlerim!

Kaza yapmış birini gördüğümüzde mümkün olduğu kadar kardeşimize yardımcı olmaya çalışmalıyız. Öncelikle yaralanma ya da başka bir hayati durum söz konusu ise ilk etapta (112)’yi arayarak güvenlik güçlerimize ve sağlık ekiplerimize haber vermeliyiz.

² Hakaret Suçu: TCK, 125.Madde

³ Kişilerin Huzur ve Sükûnunu Bozma Suçu: TCK, 123.Madde

Aracımızı uygun bir yere bırakmalıyız. Reflektörlü yeleğimizi giyerek kaza yerinin gerisine ve önüne reflektör yerleştirmeliyiz. Taşıtın ve diğer yol kullanıcıların güvenliğini tehlikeye düşürmemek için şehir içi yollarda 30 metre, şehirlerarası yollarda ise 150 metre mesafeye reflektörü koymalıyız. Böylece arkadan gelen sürücülerin başka bir kaza yaşamasını engellemiş oluruz.

Yaralı varsa yaralıya müdahalemizi bulunduğu yerden kımıldatmadan yapmalı, tehlike söz konusu ise doğru yöntemlerle yaralıyı bulunduğu yerden uzaklaştırmalıyız.

Kazalarda genel olarak vücutta kırık olma ihtimali yüksek olduğu için yaralıyı bilinçsizce hareket ettirdiğimizde kırık kemikler vücuda zarar verebilir.

Yaralıların korku ve endişelerini gidermeli,
Yaralıyı sıcak tutmalı,
Yaralının yarasını görmesine izin vermemeli,
Yaralının kendisine emanet ettiği eşyalardan sorumlu olmalı,
Görevi tamamlayıncaya kadar yaralıyı izlemeli ve yalnız bırakmamalıdır.
Unutmamalıyız ki “İnsanların en hayırlısı insanlara faydalı olandır. (Buhârî, Mağâzî, 35), “Kul, kardeşinin yardımında bulunduğu sürece, Allah da kuluna yardım eder” (Müslim, Zikr, 37)

Kardeşlerim!

Trafikte, ticari hayatta yalan yere yemin edilerek bir hakkın gaspı çokça rastlanmaktadır. Maalesef kulluk bilincimiz zayıflamış olduğu için kul hakkı da neredeyse önemsenmez hale gelmiştir. Davalı ve davacının, olaya tanıklık eden şahidin dürüstlüğü son derece riayet etmesi gerekir.

Enes (r.a)’den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

أَنْصُرْ أَخَاكَ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْصُرُهُ إِذَا كَانَ مَظْلُومًا أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ ظَالِمًا كَيْفَ أَنْصُرُهُ؟ قَالَ: تَحْجُزُهُ أَوْ تَمْنَعُهُ مِنَ الظُّلْمِ فَإِنَّ ذَلِكَ نَصْرُهُ

“Din kardeşin zalim de mazlum da olsa ona yardım et.”

Bir adam: Ya Resûlallah! Kardeşim mazlumsa ona yardım edeyim. Ama zâlimse nasıl yardım edeyim, söyler misiniz? dedi.

Peygamberimiz (s.a.v.): “Onu zulümden alıkoyar, zulmüne engel olursun. Şüphesiz ki bu ona yardım etmektir” buyurdu. (Buhârî, Mezâlim, 4)

Zulmün ve haksızlığın her çeşidi dinimizde yasak ve haram kılınmıştır. Zâlimin zulmüne engel olmak, mazluma yardımcı olmak yani her iki kesimle ilgilenmek hadis-i şerif’te vurgulanmıştır. Trafikte meydana gelen bir kazada kişi suçlu olduğu halde karşı tarafı haksız yere suçlamamalıdır. Aralarındaki olayı hakkaniyete göre çözümlemelidirler.

Kur’an’ı Kerim’de ve hadis-i şerif’lerde yalan söyleyerek kul hakkını ihlâl etmek ciddî bir günah sayılmıştır.

وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ

“Yalan sözden (yalan yere şahitlik yapmaktan) kesinlikle kaçının!” (Hac, 22/30)

Peygamberimiz (s.a.v.) yalan yere yeminin neticesinin ne kadar tehlikeli olduğunu şöyle haber vermiştir:

مَنْ أَقْطَعَ حَقَّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ بيمينه فَقَدْ أَوْجَبَ اللَّهُ لَهُ النَّارَ ، وَحَرَّمَ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ فَقَالَ رَجُلٌ : وَإِنْ كَانَ شَيْئاً يَسِيرًا يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ فَقَالَ وَإِنْ قَضِيياً مِنْ أَرَاكَ

“Yemin ederek bir Müslümanın hakkını alan kimseye, Allah cehennemi vâcip kılar, cenneti de haram eder.”

Bir adam dedi ki: Ya Rasûlallah! Şayet o küçük ve değersiz bir şey ise? Bunun üzerine **Peygamberimiz:** “Misvak ağacından bir dal bile olsa böyledir” buyurdu.” (Müslim, İmân, 218)

Demek ki bu hadis-i şerif’e göre kul hakkının az veya çok olması fark etmemektedir.

Başka bir hadis-i şerif’te Muhammed’ül-Emin (s.a.v.), bu hususta şöyle buyurmuştur:

إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ ، وَإِنَّكُمْ تَخْتَصِمُونَ إِلَيَّ ، وَلَعَلَّ بَعْضَكُمْ أَنْ يَكُونَ الْحَنَ بِحُجَّتِهِ مِنْ بَعْضٍ ، فَأَقْضِي لَهُ بِنَحْوِ مَا أَسْمَعُ فَمَنْ قَضَيْتُ لَهُ بِحَقِّ أَخِيهِ فَإِنَّمَا أَقْطَعُ لَهُ قِطْعَةً مِنَ النَّارِ

“Ben sadece bir beşerim. Sizler bana yargılanmak üzere geliyorsunuz. Belki sizin biriniz, delilini getirmekte diğerinizden daha becerikli ve daha üstün anlatımlı olabilir. Ben de dinlediğime göre o kimsenin lehinde hüküm veririm. Kimin lehine kardeşinin hakkını alıp hüküm vermişsem, ona cehennemden bir parça ayırmış olurum.” (Buhârî, Şehâdât, 27; r.s. 221.hadis)

Peygamberimiz (s.a.v.), kendisine vahiy nazil olmayan konularda zâhire göre ve şeriatın öngördüğü kâidelere riâyet ederek hüküm verirdi. Bu hüküm, zâhirî kâidelere uygun ve âdil bir hükümdür. Kişi veya şahitler yalan söylemiş, yalan yere yemin etmişlerse, hüküm veren hükmünde hata etmiştir denilemez. Haksız yollardan biriyle başkasının hakkını gasp eden âhirette cehennemi hak eder.

Yine yolculuk esnasında bir başkasının aracına, malına zarar verdiysek mutlaka kardeşimizi arayıp bulmalı, hak sahibi ile helalleşmeliyiz. Bu davranış, imanımız gereğidir. Bunu yapmayan kimse gerçek bir mü’min olamaz. Çünkü gerçek bir mü’min, kendisi için arzu ettiğini din kardeşi için de arzu edendir. (Buhârî, İmân, 7)

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), bu konuda şöyle buyurmaktadır:

مَنْ كَانَتْ عِنْدَهُ مَظْلَمَةٌ لِأَخِيهِ ، مِنْ عَرَضِهِ أَوْ مِنْ شَيْءٍ ، فَلْيَتَحَلَّلْهُ مِنْهُ الْيَوْمَ قَبْلَ أَنْ لَا يَكُونَ دِينَارٌ وَلَا دِرْهَمٌ ، إِنْ كَانَ لَهُ عَمَلٌ صَالِحٌ أُخِذَ مِنْهُ بِقَدَرٍ مَظْلَمَتِهِ ، وَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ حَسَنَاتٌ أُخِذَ مِنْ سَيِّئَاتٍ صَاحِبِهِ فَحُمِلَ عَلَيْهِ

“Kim din kardeşinin şerefine, haysiyetine veya malına yönelik bir haksızlık yapmışsa altın ve gümüşün fayda vermeyeceği kıyamet günü gelmeden önce o kimseye helalleşsin. Aksi takdirde yaptığı zulüm miktarınca sevaplarından alınarak hak sahibine verilir. Şâyet sevabı yoksa hakkına girdiği kişinin günahlarından alınarak kendisine yüklenir” (Buhârî, Mezâlim, 10)

Çevre Temizliği

Yürüdüğümüz caddelerde, sokaklarda, ormanlarda, deniz ve göl kenarlarında başta izmarit olmak üzere, her çeşit yiyecek-içeceklerin ambalajları, yollara, ağaçların diplerine, denizlere,

göllere atılmış olduğunu görürsünüz. Ortaya çıkan manzara, kesinlikle Müslümanlara yakışmayan bir manzaradır.

Çünkü temizlik, İslâm'ın en belirgin vasıflarındandır.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in buyurduğu gibi:

الطُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ

“Temizlik, imanın yarısıdır” (Müslim, Tahâre, 1)

إِنَّ اللَّهَ طَيِّبٌ يُحِبُّ الطَّيِّبَ، نَظِيفٌ يُحِبُّ النَّظَافَةَ، كَرِيمٌ يُحِبُّ الْكَرَمَ، جَوَادٌ يُحِبُّ الْجُودَ، فَتَنَظَّفُوا أَفِينَكُمُ وَلَا تَتَشَبَّهُوا بِالْيَهُودِ

“Allah, noksanlıklardan münezzehtir, dürüst ve doğru olan kulunu sever. Temizdir, temizliği sever, kerem sahibidir, iyiliği sever. Cömerttir, cömertliği sever. Evlerinizin avlusunu/çevrenizi temizleyin, Yahudilere benzemeyin.” (Tirmizî, Edeb, 41)

Cenab-ı Hak da Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır:

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ

“Allah, çok tövbe edenleri sever ve içi dışı temiz olanları sever.” (Bakara, 2/222)

Kardeşlerim!

Resûlullah Efendimiz (s.a.v.), insanlara sıkıntı veren şeyleri yoldan kaldırmayı sadaka ve imânın bir parçası olarak kabul etmiştir.

Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Nebî (s.a.v.) şöyle buyurdu:

الْإِيمَانُ بِضْعٌ وَسَبْعُونَ ، أَوْ بِضْعٌ وَسِتُّونَ شُعْبَةً : فَأَفْضَلُهَا قَوْلُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ ، وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ

“İman yetmiş (veya altmış) küsur özelliktir (şu'bedir). En yükseği, 'Allah'tan başka ilâh yoktur' demek; en aşağısı ise, eziyet veren şeyleri yoldan kaldırmaktır. Hayâ da imanın bir bölümüdür.” (Müslim, Îmân, 58)

Yine Ebû Zer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Nebî (s.a.v.) şöyle buyurdu:

عَرِضْتُ عَلَيَّ أَعْمَالُ أُمَّتِي حَسَنُهَا وَسَيِّئُهَا فَوَجَدْتُ فِي مَحَاسِنِ أَعْمَالِهَا الْأَذَى يُمَاطُ عَنِ الطَّرِيقِ وَوَجَدْتُ فِي مَسَاوِيءِ أَعْمَالِهَا النُّخَاعَةَ تَكُونُ فِي الْمَسْجِدِ لَا تُدْفَنُ

“Ümmetimin iyi-kötü bütün amelleri bana gösterildi. İyi işlerinin içinde, gelip geçenlere eziyet veren şeylerin yollardan kaldırılmasını da buldum. Kötü amelleri arasında da mescidde temizlenmeden bırakılmış balgamı gördüm.” (Müslim, Mesâcid, 57)

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bu hadis-i şerifte, iki konuyu dikkatlere sunmaktadır.

1-Gelip geçenleri rahatsız eden, yani yaya ve vasıta trafiğini şu veya bu şekilde sıkıştıran, engelleyen sebeplerin yollardan uzaklaştırılmasını, iyilik ve hayır olarak öğütlemektedir.

Mesela, yaya kaldırımından başka bir park yeri bulamadığı hâlde, insanlara sıkıntı vermemek düşüncesiyle otomobilini daha uzak yere götürüp parkeden kimse, bu iyi niyetinin karşılığını Cenâb-ı Hak'tan mutlaka alacaktır. Bu davranışı küçümsemek gerekir.

2-Yollardaki çer-çöp, taş-toprak, tükrük-balgam; afiş, reklam, yazı, resim, yaya kaldırımına park edilmiş otomobil gibi rahatsızlık veren âmillerinin tümünün yollardan temizlenmesi tam bir iyiliktir.

Yürürken ayağın ucuyla yol ortasından kenara atılacak bir taş bile bir iyilik olarak değerlendirilmektedir. Yeter ki iyilik düşünce ve bilincine sahip olunsun.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), bununla ilgili olarak şöyle buyurmuştur:

بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ وَجَدَ غُصْنًا شَوْكًا فَأَخَذَهُ فَشَكَرَ اللَّهَ لَهُ فَغَفَرَ لَهُ

“Bir adam yolda yürürken yol üzerinde bir diken dalı buldu ve onu yoldan uzaklaştırdı. Bu sebeple Allah ondan hoşnut oldu ve onu bağışladı.” (Buhârî, Ezân, 32)

Demek ki insanın iyi niyetle yaptığı her hareket bir sadaka sayılmakta ve karşılığı ödenmektedir.

Kardeşlerim!

İster yaya olsun ister arabayla olsun yolda giderken araçların penceresinden tembelliğin, nemelazımcılığın, şuursuzluğun etkisiyle dışarıya sadece izmarit değil aklınıza ne gelirse fütursuzca fırlatıp atıldığını görürsünüz.

Bunları atanlar, kendi araçlarının içi temiz kalsın diye tüm halkımızın kullanımına açık olan yerleri yürekleri cız etmeden kirletirler. Araçları hareket ettikten sonra da geriye insanlığa özellikle de Müslümanlığa yakışmayan çirkin görüntüler kalır.

Bu kişiler, hem çevre kirliliğine neden olurlar, hem de attığı çöpün temizlenmesi için bir başka kişinin bu atılan çöpleri toplamak için emek sarf edeceğini ve bir bedelin ilaveten ödeneceğini hiç düşünmezler.

Bizler böyle bir hadiseyle karşılaşırsak Hz. Peygamber (s.a.v.)’in şu sözünü hatırlayalım:

مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ

“Kim bir kötülük görürse, onu eliyle değiştirsin. Şayet eliyle değiştirmeye gücü yetmezse, diliyle değiştirsin. Diliyle değiştirmeye de gücü yetmezse, kalbiyle düzeltme cihetine gitsin ki bu iman en zayıf derecesidir.” (Müslim, Îmân, 78)

Eğer bir kötülüğü değiştirmek, kendisinin veya bir başkasının öldürülmesi gibi daha şiddetli bir fitneye sebep olarsa, elle değiştirmekten vazgeçip dil ile söylemeli, nasihat yolunu yeterli görmelidir. Şayet söylemek de aynı şekilde tehlike oluştursaydı, kalbiyle düzeltme yolunu tercih etmek gerekir.

Yolda yürürken çöplere rastlayanların onları gidermesi de bir toplum hizmeti ve iyiliktir. Müslüman sadece kapısının önünün temizliğinden değil, geçtiği her yerin temizliğinden de sorumludur.

Yolun Hakkını Vermek

Yollar, umuma ait yerlerdir. Bir veya birkaç kişinin oraları işgal etmesi ve gelip geçenin hukukuna mani olması doğru değildir.

Örnek verecek olursak: gelip geçen insanlara yol vermemek, yolu daraltmak, yüksek sesle konuşmak, çer çöp atmak, yoldan geçenlerin gıybetini yapmak, onları tahkir etmek gibi olumsuz davranışlardır. Bunlar, hepimizin bildiği gibi dinimizin yasakladığı şeylerdir.

Resûl-i Ekrem (s.a.v.), Müslümanların yollarda, sokak başlarında, evlerin önünde oturmaktan vazgeçmelerini şayet vazgeçemeyeceklerse, oralarda oturmanın “**yol hakkı**” denilen birtakım yükümlülükleri bulunduğunu ve onları yerine getirmeleri gerektiğini hatırlatmıştır.

Ebû Saîd el-Hudrî (r.a.)’den rivayet edildiğine göre Nebî (s.a.v.) şöyle buyurdu:

إِيَّاكُمْ وَالْجُلُوسَ فِي الطَّرِيقَاتِ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا لَنَا مِنْ مَجَالِسِنَا بُدُّ: نَتَحَدَّثُ فِيهَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فَإِذَا أَبَيْتُمْ إِلَّا الْمَجْلِسَ، فَأَعْطُوا الطَّرِيقَ حَقَّهُ قَالُوا: وَمَا حَقُّ الطَّرِيقِ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: غَضُّ الْبَصَرِ، وَكَفُّ الْأَذَى، وَرُدُّ السَّلَامِ، وَالْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ

- “Yollarda oturmaktan kaçının!”

Sahâbîler: Biz buna mecbûruz. Meselelerimizi orada konuşuyoruz, dediler. Bunun üzerine **Resûlullah (s.a.v.): “Oturmaktan vazgeçemeyecekseniz o halde yolun hakkını verin!”** buyurdu. - Yolun hakkı nedir Ey Allah’ın Resûlü? dediler.

- “Harama bakmamak, gelip geçenleri incitmemek, selâm almak, mârufu (iyiliği) emredip münkerden (kötülüğü) nehyetmektir” buyurdu. (Buhârî, Mezâlim, 22)

Yine araçla seyir halindeyken insanlara tebessümle karşılamak, karşıdan karşıya geçmek isteyenlere yol vermek, trafikte sıkışmış birisine yolu açıvermek, ambulans, itfaiye, yaya geçidinde bekleyenlere öncelik tanımak (isar) bir Müslümana en çok yakışan davranış biçimidir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

تَبَسُّمُكَ فِي وَجْهِ أَخِيكَ صَدَقَةٌ، وَأَمْرُكَ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهْيُكَ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ، وَإِرْشَاؤُكَ الرَّجُلَ فِي أَرْضِ الضَّلَالِ لَكَ صَدَقَةٌ، وَبَصْرُكَ لِلرَّجُلِ الرَّدِيءِ الْبَصِيرِ صَدَقَةٌ، وَإِمَاطَتُكَ الْحَجَرَ وَالشَّوْكَ وَالْعِظْمَ عَنِ الطَّرِيقِ صَدَقَةٌ، وَإِفْرَاغُكَ مِنْ دَلُوكَ فِي دَلْوِ أَخِيكَ صَدَقَةٌ

Kardeşine tebessüm etmen sadakadır. Emr-i bi’lmâ’rûfun ve nehy-i ani’lmünkerin sadakadır. Yolunu kaybeden kimseye yolu gösterivermen sadakadır; gözü görmeyen kimse için görüvermen sadakadır; yoldan taş, diken, kemik (gibi şeyleri) kaldırıp atman sadakadır; kovandan kardeşinin kovaına su boşaltman sadakadır. (Tirmizî, Birr, 36)

Buradaki hadiste işlenen hususların hemen hepsi yayalarla ilgili olup insanlara yardımcı olunması istenmektedir.

Örnek Olay

Bir minibüs şoförü kardeşimiz, trafik ışıklarında bekleyen **görme engelli** bir kardeşimizi, aracından inerek yolun karşısına geçirdiği mobese kameralarında görüntülenmiş, Esnaf Odası, minibüs şoförünü bularak **çeyrek altınla** ödüllendirmiştir.

Buna benzer haberler medyada yer almaktadır. Ancak bu tür hareketlerden o kadar uzak kalınmış ki bunlar yapılanca haber olabilmektedir. Hâlbuki bu tür davranışlar, biz Müslümanlar için sıradan hareketler olmalıdır.

Sonuç: Değerli Kardeşlerim!

Karada, denizde, havada kullandığımız vasıtalar, şüphesiz Allah'ın bize bahsettiği büyük nimetlerindendir. Bu nimetleri, günah ve isyan için değil Rabbimizin razı olacağı şekilde kullanmalıyız.

Kur'an'ı Kerim ve Sünnet-i seniyye'de yolun hakkının verilmesi (trafik kurallarına uyulması), başkalarına zarar vermekten kaçınılması (trafikte kural ihlalleri yapmamak), yolda yürürken mütevacı ve ölçülü olunması (sürücü ve yayaların birbirlerinin haklarına saygılı olması), kendini bilmezlerin sataşmasına karşılık "selâm!" denilip geçilmesi (trafikte öfke kontrolü) gibi ilkeler yer almaktadır. (Bkz; Furkân, 25/63; Lokmân, 31/19; Ahmed b. Hanbel, Müsned, III, 36; Müslim, Libâs 32, İmân 58)

Dinimizin koyduğu tüm kanunların temel gayesi; dini, canı, malı, akli ve nesli korumaktır. İslâm, ister kasıtlı olsun isterse kusurlu olsun fiillerin neticesinde ortaya çıkan **yaralanma, can, duyu, organ kayıpları** için mağdurun zararını gidermek için **kıyas, diyet** gibi hadler koymuştur.⁴

Bugünkü yürürlükte olan kanunlarda da kasıtlı⁵ ve taksirli⁶ fiillerin durumuna göre cezai müeyyideler uygulanmaktadır.

Şüphe yok ki trafik kuralları da insanların canlarını, mallarını korumak, ferden ve toplumun maslahatı için konulmuş kurallardır. Bundan dolayı trafik kurallarına uymak hem insani hem de İslami bir sorumluluktur.

Şu bir gerçek ki trafikte yaşanan problemlerin çözümünde sadece cezai müeyyide, polisiye ve zabıta tedbirleriyle problemlerin köklü bir şekilde çözülmesi mümkün değildir. Çünkü ahlak ve maneviyatla eğitilmemiş vicdanların topluma fazla bir fayda getirmeyeceği bir gerçektir.

Bizler, yola çıkmadan önce, yolda giderken, -Allah korusun-kaza esnasında, kaza sonrasında Müslümana yakışır olgun hareketler sergilemeliyiz.

Aldığımız bütün tedbirlere rağmen acı bir hadiseyle karşılaştığımızda ise biz müminlere düşen sabırlı ve metanetli olmak, Allah'ın takdirine rıza göstermektir. İçinde bulunduğumuz durumu akl-ı selim ile değerlendirmek, ihmal, yanlış ve hatalardan gerekli dersleri çıkarmaktır. Cenâb-ı Hakk'a tazarruda bulunmak; tevbe ve istiğfarla, dua ve niyazla O'na sığınmak, rahmet ve yardımını istemektir.

Unutmayalım ki maddi-manevi/ruhi (korkutmak, rahatsız etmek, şeref, itibar vb.) kul hakkını gasp edenler, bu dünyada cezasız kalsalar bile kıyamet gününde mutlaka hesabı sorulacaktır. O gün mutlaka boynuzsuz koyun (kendisine vuran) boynuzlu koyundan (kıyas yoluyla) hakkını alacaktır. (Müslim, Birr, 60)

Sohbetimizi, Resûlullah (s.a.v.)'in yolculuğa çıkarken hayvanı üzerine binip iyice yerleşince **üç kere tekbir** getirdikten sonra yaptığı şu dua ile bitirelim:

سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ

⁴ Prof. Dr. Şamil Dağcı, İslam Ceza Hukukunda Şahıslara Karşı Müessir Fiiller, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları

⁵ Türk Ceza Kanunu, Madde, 456

⁶ Türk Ceza Kanunu, Madde, 459; Borçlar Kanunu, Madde, 46, 47

Bunu bizim hizmetimize vereni tesbih ve takdis ederiz; yoksa biz buna güç yetiremezdik. Biz şüphesiz Rabbimize döneceğiz.” (Zuhruf, 43/13-14)

اَللّٰهُمَّ اِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هٰذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوٰى ، وَمِنْ الْعَمَلِ مَا تَرْضٰى

Ey Allah’ım! Biz, bu yolculuğumuzda senden iyilik ve takvâ, bir de hoşnut olacağın ameller işlemeyi nasip etmeni dileriz.

اَللّٰهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا هٰذَا وَاطْوِ عَنَّا بُعْدَهُ

Ey Allah’ım! Bu yolculuğumuzu kolay kıl ve uzağıı yakın et!

اَللّٰهُمَّ اَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَالْخَلِيْفَةُ فِي الْاَهْلِ

Ey Allah’ım! Seferde yardımcı, geride çoluk çocuğu koruyucu sensin.

اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَعُوْذُ بِكَ مِنْ وَعَثَاءِ السَّفَرِ ، وَكَآبَةِ الْمَنْظَرِ ، وَسُوْءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالْاَهْلِ وَالْوَلَدِ
“Ey Allah’ım! Yolculuğun zorluklarından, üzücü şeylerle karşılaşmaktan ve dönüşte malımızda, çoluk çocuğumuzda kötü haller görmekten sana sığınırım.” (Müslim, Hac, 425)

Mehmet ABAY
Hendek İlçe Vaizi